

Dobrovoljna predaja kao oblik saradnje sa Međunarodnim krivičnim sudom

Zoran Stojković

Na zahtev Generalne skupštine Ujedinjenih nacija (UN), Međunarodna pravna komisija je tokom davne 1950. godine proučavala mogućnost za osnivanje međunarodnog suda za suđenje za ratne zločine i neka druga krivična dela. Komisija je tada zaključila da je osnivanje međunarodnog krivičnog suda i moguće i poželjno.

Generalna skupština UN je 12. decembra 1950. osnovala Specijalni komitet sastavljen od 17 članova sa zadatkom da pripremi nacrt jedne ili više konvencija i predloga osnivačkog akta i statuta međunarodnog krivičnog suda. Komitet se sastao u avgustu 1951. i pripremio nacrt statuta. Nadležnost suda bila bi suđenje za krivična dela utvrđena međunarodnim pravom koja su ili utvrđena u konvencijama ili u posebnim sporazumima zaključenim između država članica statuta. Prema nacrtu, sud bi primenjivao međunarodno krivično pravo i, pod posebnim uslovima, nacionalno pravo optuženih. Nacrt je dostavljen vladama država članica na razmatranje. Samo neznatan broj vlada dao je svoje komentare o nacrtu statuta i pored urgencija koje je, u međuvremenu, učinila Generalna skupština. Debata koja je posle toga usledila pokazala je velike razlike u stavovima ne samo o sadržini statuta već i o osnovnom pitanju da li bi Generalna skupština trebalo da preduzme korake za osnivanje jednog međunarodnog krivičnog suda kao stalnog tela.

Generalna skupština je zatim odlučila da osnuje novi komitet, koji se sastao u leto 1953. Taj komitet je zaključio da bi najbolji metod za osnivanje međunarodnog krivičnog suda bio putem konvencije pripremljene na diplomatskoj konferenciji koja bi bila sazvana od strane UN. Sud bi bio osnovan ukoliko određeni broj država prihvati konvenciju i

ratifikuje je. Komitet je podneo izveštaj Generalnoj skupštini za njeno zasedanje u 1954. godini. Od tada je pitanje osnivanja međunarodnog krivičnog suda odlagano sve do diplomatske konferencije koja je održana u Rimu 17. jula 1998. godine, kada je usvojen Rimski statut Međunarodnog krivičnog suda. Statut je Savezna skupština potvrdila Zakonom koji je donet 2. jula 2001. godine. ("Službeni list SRJ", dodatak Međunarodni ugovori, br. 5/2001.) Tim statutom je, najzad, posle gotovo pet decenija osnovan, kao stalno sudsko telo, Međunarodni krivični sud koji je nadležan za vođenje krivičnog postupka protiv lica za koja postoji osnovana sumnja da su počinila najteža krivična dela od međunarodnog značaja (genocid, zločin protiv čovečnosti i ratni zločini).

U međuvremenu, Rezolucijom Saveta bezbednosti broj 808/1993 od 22. februara 1993. godine, a na osnovu člana 29. i Glave VII Povelje UN, osnovan je MKT čija je nadležnost krivično gonjenje lica odgovornih za ozbiljna kršenja međunarodnog humanitarnog prava izvršena na teritoriji prethodne Jugoslavije 1991. godine (tačka 1. Rezolucije). Tačkom 2. Rezolucije generalnom sekretaru je naloženo da u roku od 60 dana Savetu podnese izveštaj u kome će dati konkretne predloge za efikasno i brzo sprovođenje odluke o osnivanju MKT. Razmatrajući taj izveštaj, Savet bezbednosti je doneo Rezoluciju 827/93 od 25. maja 1993, kojom je odlučio da ustanovi MKT i usvoji Statut MKT (tačka 2).

Tačkom 4. te rezolucije Savet bezbednosti je utvrdio obavezu svih država da u potpunosti sarađuju sa MKT i njegovim organima u skladu sa Statutom MKT i da će, u vezi s tim, sve države preduzeti mere potrebne po domaćem pravu da u svoj pravni

sistem uvedu odredbe ove rezolucije i Statuta, uključujući obaveze države da se potčine zahtevima za pomoć ili nalogima podnesenim od Sudskog odeljenja, prema članu 29. Statuta. Tom odredbom Statuta utvrđuje se da države moraju saradivati sa MKT u istrazi i krivičnom gonjenju optuženih osoba (stav 1) i da moraju, bez nepotrebnog odlaganja, udovoljiti svakom zahtevu za pomoć ili nalogu koji je izdalo Pretresno veće a koji se odnosi na identifikovanje i pronalaženje osoba, uzimanje iskaza i dostavljanje dokaza, uručenje dokumenata, hapšenje osoba i predaju ili transfer optuženika pred MKT.

Na osnovu člana 15. Statuta, sudije MKT su 11. februara 1994. donele Pravilnik o postupku i dokazima, koji je menjan i dopunjavan 28 puta, prema čijem pravilu 7 bis u slučaju da neka država nije ispoštovala svoju obavezu iz člana 29. Statuta, Pretresno veće ili sudija, kao i tužilac, mogu informisati predsednika MKT, koji će o tome obavestiti Savet bezbednosti.

U sprovođenju tačke 4. Rezolucije Saveta bezbednosti br. 827/93 od 25. maja 1993. donet je Zakon o saradnji SRJ sa MKT (Zakon), "Službeni list SRJ", br. 18/2002, "Službeni list SCG", br. 16/2003. Tim zakonom je na precizan način utvrđen postupak izvršavanja svih obaveza, odnosno saradnje sa MKT.

Jedna od naših obaveza, i najteža obaveza, jeste predaja okrivljenih MKT. Postupak predaje je uređen Poglavljem IV Zakona. Ta obaveza je najteža zato što se, u najvećem broju slučajeva, radi o našim državljanima, pri čemu se ljudi izlažu psihičkim i fizičkim patnjama koje, razumljivo, izazivaju hapšenje, pritvor i sam transfer u Hag. Međutim, postupak prinudne predaje može se izbeći tako što će se okrivljeno lice dobrovoljno predati MKT. Ta predaja može da bude potpuno samostalna odluka okrivljenog lica, a do nje se može doći uz odgovarajuću pomoć državnih organa,

najčešće predsednika Vlade Republike Srbije i ministra pravde.

Dobrovoljna predaja MKT za pravnu posledicu ima da za lice koje se dobrovoljno preda Savet ministara i Vlada države članice čiji je okrivljeni državljanin daju neophodne garancije MKT da se to lice brani sa slobode (član 36. Zakona). Zatim, MKT, odnosno njegovo sudsko veće pri odlučivanju o zahtevu optuženog lica za privremeno puštanje na slobodu daje prvo priliku našoj državi da se izjasni o tom zahtevu, a zatim procenjuje sve okolnosti da li će se optuženi pojaviti na suđenju ili neće (Pravilo 65. stav B Pravilnika o postupku i dokazima). Sasvim je jasno da će se Srbija založiti i dati garancije da se lice koje se dobrovoljno predalo privremeno pusti na slobodu, a i Sudsko veće MKT će, razumljivo, pre doći do zaključka da će se optuženi koji se dobrovoljno pojavio pred tim većem pojaviti i na suđenju u slučaju privremenog puštanja na slobodu.

Što se države Srbije tiče, dobrovoljnom predajom izbegava se delikatan, težak i neprijatan akt koji se sastoji u nasilnom lišavanju slobode, pritvoru i predaji MKT okrivljenog lica. Još uvek su nam u svežem sećanju ružne slike "spektakularnog" hapšenja pukovnika Veselina Šljivančanina, koji je putem TV video ceo svet.

Iz svih tih razloga, Vlada Republike Srbije je učinila ogroman napor da se jedan broj optuženih lica dobrovoljno preda MKT i rezultat toga napora je da se, od ukupno 28 lica koja su se dobrovoljno predala MKT, poslednjih godinu dana predalo njih 15.

Ovakav način ispunjavanja obaveza prema MKT pokazao se kao najbolji kako sa aspekta saradnje i ispunjavanja obaveza, tako i sa aspekta ispunjavanja osnovnog cilja zbog koga je MKT i osnovan – suočavanje našeg naroda sa stvarnošću, a što bi se u potpunosti ostvarilo davanjem mogućnosti domaćim sudovima da vode krivične postupke iz nadležnosti MKT.

O AUTORU

Zoran Stojković, ministar pravde u Vladi Republike Srbije. Rođen 1946. godine u Beogradu. Diplomirani pravnik, radio kao sudija Okružnog suda do kraja osamdesetih, kada prelazi u advokaturu.

E-mail : kabinet@mpravde.sr.gov.yu

